

*Самые яркие вспышки в мире науки
не завершены, пока не будет доказано,
что у них есть соответствия
в мире фактов.
Джон Тиндалл*

Бібліографічний огляд

УДК 338.24:330.87

Манойленко О. В.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В КОРПОРАТИВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Review of modern scientific researches in the field of crisis-proof management in corporative economic sector is the goal of the article. Researches in the field of strategic, corporative management and diagnostic of financial company situation are shown as well.

Розвиток соціально-економічних систем будь-яких економічних рівнів (від міні- та мікро- до міжнародних), як свідчать сучасні теоретичні нароби та практика перебігу економічних процесів, завжди супроводжується кризовими явищами, що викликають як деструктивні процеси, пов'язані з їх розпадом та занепадом, так і, навпаки, процеси якісної трансформації у напрямку підвищення їх ефективності та конкурентоспроможності. В українській економіці корпоративний сектор займає домінуюче положення, характеризується структурною неоднорідністю та високим динамізмом зміни характеристик утворюючих його елементів, саме тому управління з передбачення, запобігання й нейтралізації кризових явищ у корпоративних системах стає основним напрямком сучасного наукового дослідження. Складність визначення сутності антикризового управління у корпоративному секторі економіки зумовлюється багатогранністю наукових досліджень цієї предметної області. Що, з одного боку, повинне враховувати неоднорідність теоретико-методологічних підходів до визначення його сутності та змісту, з іншого – особливості функціонування та розвитку об'єкта управління – корпоративної системи – та передбачає аналіз її організаційної побудови й розробку систем і механізмів управління.

Транзитивний характер економіки України, що ха-

рактеризується високою волатильністю та невизначеністю факторів когнітивного середовища функціонування суб'єктів господарювання, висуває додаткові вимоги до формування систем і механізмів антикризового управління та передбачає їх стратегічну спрямованість з урахуванням ситуаційного характеру настання кризових станів, зумовлених нелінійним перебігом економічних процесів, необхідністю узгодження неоднорідних цільових настанов суб'єктів корпоративного управління, урахування взаємодії з економічними агентами ділового середовища.

Це зумовлює необхідність проведення критичного огляду існуючих доробок з визначеної предметної області, що й було обрано за мету статті.

Передусім, необхідно відмітити, що сучасне наукове дослідження базується на парадигмальному підході, у зв'язку з чим необхідно відзначити роботу:

Джозел Баркер. Парадигмы мышления. Как увидеть новое и преуспеть в меняющемся мире. Paradigms: The Business of Discovering the Future / Джозел Баркер. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 192 с.

Ключові слова: парадигма, методологія формування концепцій, прогнозування змін.

У даній роботі відображено сутність парадигми як системи поглядів та уявлень, у межах яких здійснюється дослідження та сприйняття оточуючого світу і прогнозується його зміни в майбутньому. З огляду на постійну зміну соціально-економічного середовища функціонування та розвитку будь-яких видів і форм людської діяльності, трансформуються й правила, методи, принципи їх організаційної побудови та системи і механізми управління ними, тому пануючі сьогодні методичні підходи можуть стати обмежувачами розвитку в майбутньому. Таким чином, визначення сутності існуючих парадигм, формування нових та їх упровадження – це мистецтво, за рахунок якого йде сучасний розвиток будь-якої галузі людського пізнання.

Як наслідок, розкриваючи мету статті, необхідно зазначити, що сучасне наукове дослідження повинне базуватися на системі принципів і закономірностей, які стають у підґрунті формування систем управління складноструктурованими системами та їх організаційної побудови. Основні підходи щодо теоретико-методологічного базису з їх розбудови було представлено у бібліографічних оглядах А. А. Пилипенка [1, с. 90] та Л. Г. Шимаєвої [2, с. 62–64], доповнення цих концептуальних бачень наведено у табл. 1.

Огляд досліджень у сфері формування систем та механізмів управління соціально-економічними системами

Джерело інформації	Ключові слова	Головні положення	Новизна гіпотез
Механизмы управления эколого-экономическими системами / под ред. академика С.Н. Васильева. – М. : Издательство физико-математической литературы, 2008. – 244 с.	Еколого-економічні системи, оцінка ризиків	Проведено розробку комплексу оптимізаційних, теоретико-ігрових та імітаційних моделей механізмів управління еколого-економічними системами, що включає механізми: комплексного оцінювання інтегрального ризику і збитку, штрафів, плати за ризик, фінансування зниження рівня ризику, компенсації витрат на зниження рівня ризику, продажу квот на рівень ризику, аудиту, зниження очікуваного збитку, економічної мотивації, оптимізації регіональних програм, узгодження інтересів органів управління	Представлена концепція управління еколого-економічними системами на основі визначення рівня ризиків, пов'язаних з їх функціонуванням і розвитком, що стає у підґрунті узгодження інтересів основних суб'єктів управління
Мельник Л. Г. Экономика развития : монография / Л. Г. Мельник – Сумы : ИТД "Университетская книга", 2006. – 662 с.	Фактори та механізми стабільного розвитку, методологія розвитку економічних систем	На основі дослідження загальних закономірностей функціонування відкритих стаціонарних систем аналізуються фактори та механізми розвитку економічних структур. Розглядаються проблеми соціально-економічного розвитку при переході до інформаційного суспільства та економічні основи стабільного розвитку	Представлена концепція управління розвитком компанії, що базується на сполученні інформаційного, біологічного та енергетичного підходів
Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании / В. Г. Буданов ; ИФ РАН. – М. : УРСС, 2007. – 232 с.	Принципи розвитку складних систем, методологія наукового дослідження	Представлена праця є узагальненням наукових досліджень синергетичної концепції наукового дослідження. У роботі сформовано комплекс основних методологічних принципів синергетично-еволюційної концепції функціонування та розвитку складних систем. Проведено аналіз їх застосування для різних сфер та галузей наукового дослідження. Інші праці: Кэмпбелл Э. Стратегический синергизм / Э. Кэмпбелл, С. Лачс. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 416 с.	Аналіз та розширення застосування методології синергетики у науковому дослідженні. Сформовані методологічні принципи функціонування та розвитку складних систем
Новиков Д. А. Теория управления организационными системами / Д. А. Новиков. – М. : МПСИ, 2005. – 584 с.	Управлінські рішення, механізми формування процедур прийняття ефективних управлінських рішень	Визначені основні математичні моделі, що спрямовані на підвищення ефективності функціонування організацій (підприємств, установ, фірм тощо). Представлені типові механізми процедур прийняття управлінських рішень (що реалізують функції планування, організації, стимулювання та контролю): управління складом і структурою організаційних систем, інституційного, мотиваційного й інформаційного управління. Інші праці: Кричевский М. Л. Интеллектуальные методы в менеджменте / М. Л. Кричевский. – СПб. : Питер, 2005. – 304 с.	Подана концепція управління організаційними системами на основі використання "конструктурського" підходу, що базується на математичному описі "типових" механізмів прийняття управлінських рішень
Мельников В. Квантовая экономика / В. Мельников. – Красноярск : ИСФУ, 2007. – 152 с.	Взаємодія економічних агентів, економічна інформація, організаційні структури дії	Розглянуто економіку на рівні квантових структур економічної інформації, що описують економічні дії між об'єктами економічних дій у часі і просторі. Економічна система розглядається, як декартовий твір складових квантових економічних структур дій. Структури квантових економічних дій інваріантні щодо всієї економічної системи і необхідні для опису економічних дій у часі і просторі	Оригінальний підхід до опису перебігу економічних процесів на основі синтезу інформаційної та квантової теорій
Голдратт Элияху М. Критическая цель / Элияху М. Голдратт ; пер. с англ. – М. : ТО С Центр, 2006. – 272 с.	Управління проектами, невизначеність перебігу економічних процесів та їх результатів	Проведено теоретико-методологічне дослідження класичних підходів до управління проектами. Розроблено цікавий метод "критичного" ланцюга в управлінні проектами, що враховує умови невизначеності при їх реалізації	Розроблено авторський метод щодо підвищення ефективності реалізації проектів у діяльності організацій та досягнення визначених цілей розвитку
Стаффорд Бир. Мозг фирмы. Brain of the Firm / Стаффорд Бир. – М. : Едиториал УРСС, 2005. – 416 с.	Системна інтеграція, зниження витрат, показники діагностики функціонування організації	Проведено дослідження використання системної інтеграції підприємств, що спрямоване на поліпшення їх управління з ключовою метою – зниження витрат. Сформовано підхід до організаційної побудови та управління складно-структурованими системами на основі оригінальної авторської біологічної концепції про їх уявлення як цілісного живого організму (на основі дослідження біологічної побудови людини як складного біологічного організму)	Розширення кібернетичної концепції управління функціонуванням та розвитком інтеграційних об'єднань. Розробка та впровадження кібернетичної системи Кіберсин в Члі
Нижегородцев Р. М. Информационная экономика. Книга 1. Информационная Вселенная: Информационные основы экономического роста / Р. М. Нижегородцев. – М. – Кострома, 2002. – 163 с.	Причинно-наслідкові зв'язки у перебігу економічних процесів, циклічність економічної динаміки	Досліджено становлення інформаційної парадигми в сучасній економічній науці і проблеми економічної причинності. Проведено аналіз економічних основ виробництва й обігу науково-технічної інформації, а також її продуктивного застосування: інформація як товар, її ціноутворення і маркетинг, життєві цикли інновацій, основи технологічного менеджменту, вплив інформаційного виробництва на циклічність економічної динаміки, усупільнення інформаційного виробництва	Аналіз та розширення теорії економіки інформаційного виробництва. Представлена авторська концепція інформаційного типу економічного зростання

Поряд з представленими у табл. 1 концепціями необхідно відмітити такі праці, що стають у базисі застосування системного підходу, теорії організації, інституціональної теорії при розробці методологічного підґрунтя розкриття предметної області:

Акимова Т. А. Теория организаций / Т. А. Акимова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 367с.

Кезин А. В. Менеджмент: теории управления организациями : [учебн.-методич. пособ.] / А. В. Кезин. – М. : Гардарики, 2002. – 270 с.

Мильнер Б. З. Теория организации : [учебник] / Б. З. Мильнер. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М., 2002. – 400 с.

Мильнер Б. З. Управление знаниями: Эволюция и революция в организации / Б. З. Мильнер. – М. : ИНФРА-М., 2003. – 177 с.

Спицнадель В. Н. Основы системного анализа / В. Н. Спицнадель. – СПб. : Изд. дом "Бизнес-пресса", 2000. – 326 с.

Теория системного менеджмента / [под общ. ред. П. В. Журавлева, Р. С. Сегодова, В. Г. Янчевского]. – М. : Экзамен, 2002. – 512 с.

Трауини Э. Экономическое поведение и институты / Э. Трауини ; [пер. с англ.]. – М. : Дело, 2001. – 408 с.

Нельсон Ричард Р. Эволюционная теория экономических изменений / Ричард Р. Нельсон, Сидней Дж. Уинтер ; [пер. с англ.]. – М. : Дело, 2002. – 536 с.

Freeman C. As Times Goes By: From the Industrial Revolutions to the Information / C. Freeman, F. Louca. – New York : Oxford, 2001.

Танец перемен: новые проблемы самообучающихся организаций / Питер Сенге, Арт Клейнер, Шарлотта Робертс и др. – М. : Олимп-Бизнес, 2003. – 604 с.

Складність дослідження антикризового управління у корпоративному секторі економіки зумовлюється як різноманіття наукових підходів до визначення його сутності, аналізом змісту та економічної природи дефініцій "криза", "кризове явище", "кризовий процес", так і його невід'ємним зв'язком з корпоративним, стратегічним, зовнішнім управлінням, особливостями формування та розвитку національної економіки і складним характером побудови самих корпоративних систем (рисунок).

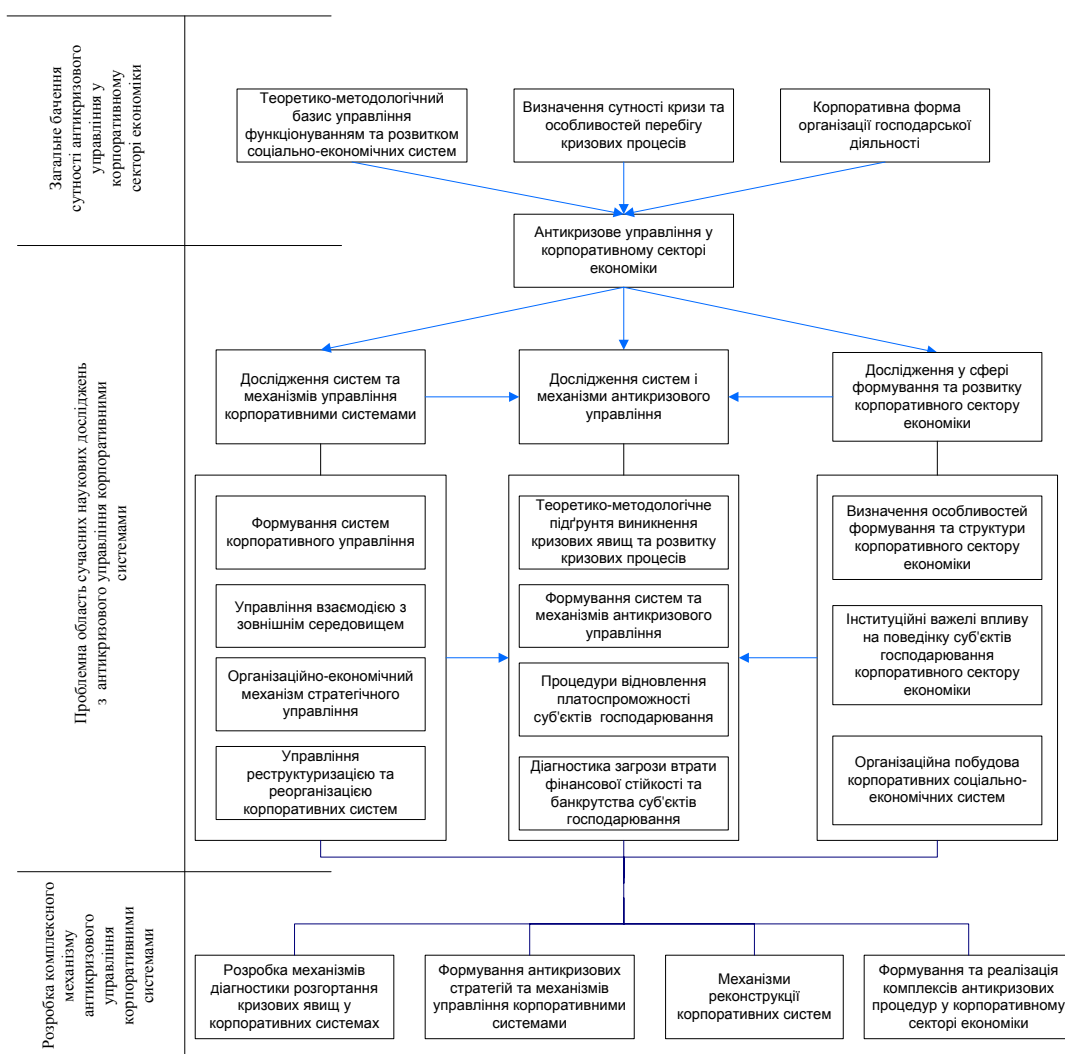

Рис. Структура предметної області сучасних наукових досліджень у сфері антикризового управління в корпоративному секторі економіки

В основі формування ефективних систем антикризового управління лежить дослідження економічної природи визначення сутності дефініцій "криза", "кризове явище", "кризовий процес", що не мають однозначності трактувань у сучасних вітчизняних та закордонних науковців. Основні наукові дослідження у цій предметній області розглядають сутність кризи з двох основних позицій: явища, пов'язаного з розпадом (занепадом) систем, окремих їх

елементів або процесів; моментом необхідності трансформації соціально-економічних систем у напрямку визначеному метою її функціонування та розвитку. Наукові здобутки у сфері розкриття сутності, формування систем та механізмів антикризового управління і пов'язаних з ним економічних категорій (криза, антикризове регулювання, реструктуризація, діагностика кризи, банкрутство, санация) представлені у табл. 2.

Огляд досліджень у сфері відображення сутності, принципів і методів формування систем та механізмів антикризового управління

Джерело інформації	Ключові слова	Головні положення	Новизна гіпотез
1	2	3	4
Антикризисный менеджмент / под ред. проф. А. Г. Грязновой. – М. : Ассоциация авторов и издателей "ТАНДЕМ" ; ЭКМОС, 1999. – 368 с.	Криза, антикризове управління, діагностика, банкрутство, реструктуризація	Виділений основний понятійний апарат антикризового управління. Узагальнено зарубіжний досвід здійснення антикризового менеджменту на підприємстві, виділені проблемні області антикризового управління. Розглянуто стадії розгортання кризи на підприємстві, методи діагностики виникнення кризових явищ та реструктуризації підприємств у кризових умовах господарювання. Проаналізовано інституційні процедури відновлення платоспроможності або ліквідації суб'єктів господарювання. Послідовники: Антикризисное управление. Общие основы и особенности России : [учебн. пособ.] / [под общ. ред. И. К. Ларионова] ; Моск. гос. социал. ун-т. – М. : Изд. дом "Даликов и К", 2001. – 247 с. Антикризисное управление: теория, практика, инфраструктура : [учебн.-практ. пособ.] / [отв. ред. Г. А. Александров]. – М. : Бек, 2002. – 544 с. Михайлов Л. М. Антикризисное управление в промышленности / Л. М. Михайлов. – М. : Экзамен, 2004. – 224 с. Антикризисное управление : учебн. пособ. / В. Д. Дорофеев, Д. Н. Левин, Д. В. Сенатов, А. В. Чернецов. – Пенза : Изд-во Пензенского института экономического развития и антикризисного управления, 2006. – 209 с. Быков А. А. Антикризисный менеджмент : учеб. пособ. для слуш. прогр. Master of Business Administration / А. А. Быков, Т. Н. Беляцкая. – Мн. : Изд. центр БГУ, 2008. – 256 с. Теория антикризисного управления предприятием : учебн. пособ. / под ред. М. А. Федотовой, А. Н. Ряховской. – М. : КНОРУС, 2009. – 160 с.	Представлені основні категоріальні положення антикризового менеджменту, є базовим при проведенні досліджень з антикризового менеджменту. Подана концепція комплексної діагностики та реструктуризації підприємства
Антикризисное управление : учебн. пособ. : в 2 т. : Экономические основы / отв. ред. Г. К. Таль. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 1027 с	Антикризове управління, антикризове регулювання, санація, реструктуризація, банкрутство	Розглянуто основні питання і проблеми формування антикризового управління з точки зору правового підходу. Запропоновано основні принципи, методи обліку операцій, аналізу та оцінки активів, стратегії реструктуризації компанії при антикризовому управлінні. Досліджено міжнародний досвід державного регулювання інституту банкрутства. Послідовники: Богомолов В. А. Антикризисное регулирование экономики. Теория и практика : [учебн. пособ. для вузов] / В. А. Богомолов, А. В. Богомолова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 271 с. Институт банкротства: становление, проблемы, направления реформирования / А. Е. Гонтмахер, М. Г. Кузык, И. В. Межераупс и др. – М. : ИЭПП, 2005. – 432 с.	Представлено теоретичне дослідження правового регулювання інституту антикризового управління та регулювання, відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання в різних країнах світу
Афанасьев Г. Crisis management / Георгий Афанасьев. – М. : SMG, 1998. – 44 с.	Криза, кризовий менеджмент, конкуренція	Представлено механізми та інструменти кризового управління компанією як засоби, з одного боку забезпечення її життєздатності, з іншого – як важелі впливу на конкурентів. Послідовники: Попов Р. А. Кризисный менеджмент индустриальной организации (теоретико-методологический аспект) : [препринт] / Р. А. Попов. – Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2001. – 32 с.	Представлена концепція кризового менеджменту як засобу ведення конкурентної боротьби
Гроув Э. Выживают только параноики. Как использовать кризисные периоды, с которыми сталкивается любая компания / Гроув Эндрю ; пер. с англ. – М. : Альпина Паблишер, 2003. – 200 с.	Криза, кризові періоди, стратегія, зовнішнє оточення компанії	Узагальнено досвід успішного подолання криз у компаніях високотехнологічного сектору. Запропонована концепція подолання криз у ситуації в якій повністю, ковриним чином змінюється конфігурація галузей функціонування компанії, запропоновано поняття "стратегічний переломний момент". Аналізується тісний взаємозв'язок компанії з її зовнішнім оточенням, виділяються слабкі сигнали ділового середовища компанії, що стають у базисі визначення періодів необхідності здійснення реформування для забезпечення довгострокової життєздатності. Послідовники: Дэй Д. Трансформация компании без кризиса / Д. Дэй, М. Юнг // The McKinsey Quarterly. – 2000. – № 4 – С. 56–72. Джейкобс Р. В. Стратегические перемены в реальном времени / Р. В. Джейкобс. – М. : Баланд-Клуб, Баланд Бизнес Букс, 2004. – 408 с.	Представлена концепція поведінки компанії в умовах структурної зміни конфігурації галузей її функціонування
Управление в условиях кризиса. Harvard Business Review on Crisis Management. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2009. – 272 с.	Криза, управління в умовах кризи	Книга є узагальненням "класичних" робіт: Norman R. Augustine, Anurag Sharma, Idalene F. Kesner, N. Craig Smith, Robert J. Thomas, John A. Quelch, Greg Breneman, Linda Hill, де визначені основні ідеї та рекомендації щодо виходу з важких, кризових ситуацій управління в умовах кризи. Доведено, що виникнення ризикованих ситуацій і промахів в управлінні компаніями є не незвичайним, а, скоріш, закономірним явищем. Придбання організаційних навичок та інструментів, що забезпечують ефективне управління в кризових ситуаціях або дозволяють взагалі уникнути їх, має важливе значення для виживання та успіху організації, і деякі інші теми, досить істотні для успішного ведення бізнесу	Аналіз та розширення класичних робіт з управління в умовах кризи, антикризового стратегічного планування, індустріального менеджменту
Управление бизнесом в бурные времена. Harvard Business Review on Leading in Turbulent Times. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 208 с.	Управління в умовах кризи, життєздатність, реформування	Визначено зв'язок непередбачуваного характеру впливу зовнішнього середовища на формування управлінських рішень. Автори цього збірника по-різному бачать роль і завдання керівників, які управляють компаніями в умовах загострення конкуренції та економічних спадів. Доведено необхідність розробки нестандартних підходів до вирішення проблем виходу з кризи, що реалізується на основі пошуку прихованих резервів, нарощування темпів зростання, збереження життєздатності і формування нової ролі лідера у найважчі часи	Представлено аналіз нестандартних підходів щодо управління компаніями в кризових умовах господарювання
Кляйн Н. Доктрина шока / Наоми Кляйн ; пер. с англ. – М. : Добрая книга, 2009. – 656 с.	Кризи, катастрофічні зміни, методи впливу на поведінку	У роботі показано, що кризи, катастрофічні зміни – призводять до можливості швидкого проведення змін у соціально-економічних системах будь-якого рівня складності у визначеному суб'єктах впливу напрямку	Представлена концепція шокового реформування соціально-економічних систем

1	2	3	4
Острейковский В. А. Анализ устойчивости и управляемости динамических систем методами теории катастроф. / В. А. Острейковский. – М. : Высшая школа, 2005. – 328 с.	Криза, стійкість соціально-економічних систем, біфуркація, теорія катастроф	Основну увагу приділено розкриттю понять стійкості і керуваності динамічних систем з позицій сучасної теорії катастроф. Наведено математичні методи теорій особливостей і біфуркацій. Дана класифікація типів катастроф. Зроблено узагальнення математичних методів теорії катастроф стосовно задач функціонування різних за своєю природою систем. Розглянуто застосування математичних методів та моделей катастроф у різних галузях знань, пов'язаних з аналізом і оцінкою еволюції поведінки складних динамічних систем	Представлена авторська концепція використання теорії катастроф при управлінні складними динамічними системами
Гусаров Ю. В. Управление: динамика неравновесности / Ю. В. Гусаров. – М. : ЗАО Изд. "Экономика", 2003. – 384 с.	Криза, інтегровані корпоративні структури, стратегічне управління в умовах кризи	У роботі велика увага приділяється проблемам підвищення результативності та ефективності управління, розвитку організаційних структур. При цьому розглядається діяльність структур управління в різні фази розвитку соціально-економічної системи, даються рекомендації з удосконалення управління у негативних фазах розвитку, в тому числі у фазі кризи і депресії. Окремі положення методології базуються на вивченні й осмисленні найбагатшої теоретичної спадщини видатного російського вченого М. Д. Кондратьєва. Динаміка економічних процесів розглядається з точки зору вирішення протиріч науково-технічного прогресу, із залученням синергетичного підходу та теорії еволюції	Представлена концепція управління вирішення протиріч у розвитку в кризових умовах господарювання на основі синтезу методології синергетичного підходу і теорії еволюції

Доповнюючі роботи, представлені у табл. 2, які розглядають виникнення криз з позицій системного, ситуаційного та процесного підходів, необхідно навести декілька наукових праць, що досліджують перебіг кризових явищ у зв'язку з циклічністю економічних процесів, концепціями життєвого циклу соціально-економічних систем:

Экономический цикл: анализ австрийской школы : пер. с англ. / сост. Л. В. Куряев. – Челябинск : Социум, 2005. – 220 с.

Ключові слова: економічні цикли, державне регулювання економіки, кейнсіанський підхід.

Представлена класична теорія економічних циклів, дано "синтетичне" пояснення циклічної динаміки економічного розвитку на основі кейнсіанського підходу й австрійської економічної школи. Теорія австрійської школи, згідно з якою економічний цикл породжується втручанням держави та центрального банку, а не є невід'ємною частиною вільної ринкової економіки. Відповідно до цієї школи саме ці фактори призводять до інвестиційних помилок, проїдання капіталу, зниження заощаджень і надмірного споживання.

Інші видання австрійської школи дослідження економічних циклів:

Хаберлер Готфрид. Процветание и депрессия: теоретический анализ циклических колебаний / Готфрид Хаберлер ; пер. с англ. О. Г. Клемент, Н. М. Осадчей, Р. Х. Хафизовой. – Челябинск : Социум, 2005. – 474 с.

Кэллахан Джин. Экономика для обычных людей: Основы австрийской экономической школы / Джин Кэллахан ; пер. с англ. под ред. Д. Волкова и А. Куряева — Челябинск : Социум, 2006. – 240 с.

Gattei G. Every 25 Years Strike Waves and Long Economic Cycles / G. Gattei. – Paper Presented to International Colloquium in Brussels, 1989.

Ицхак К. Адизес Управление жизненным циклом корпорации. Managing Corporate Lifecycles / К. Ицхак. – СПб.: Питер, 2008. – 384 с.

Ключові слова: життєвий цикл організації, стадії розвитку організації, управління змінами.

Представлена унікальна та дієва методологія, яка застосовується для оптимізації і підвищення ефективності діяльності організації. Усі організації, як живі організми, мають життєвий цикл, стадії якого виявляються у міру зростання і старіння в передбачуваних і повторюваних шаблонах поведінки. На кожній стадії розвитку організація стикається з унікальним набором завдань. І від того, наскільки успішно керівництво здійснює зміни, необхідні для здорового переходу з однієї стадії на іншу, залежить успіх організації.

Інші роботи автора:

Адизес И. Как преодолеть кризисы менеджмента: диагностика и решение управленческих проблем / И. Адизес. – СПб. : Стокгольмская школа экономики в СанктПетербурге, 2006. – 356 с.

Інші наукові праці у сфері дослідження теорії життєвих циклів організації:

Грейнер Л. И. Эволюция и революция в процессе роста организаций / Л. И. Грейнер // Вестник С.-Петербургского ун-та. – 2002. – С. 76–92. – (Серия "Менеджмент (4)").

Кац И. Антикризисное управление предприятием / И. Кац // Проблемы теории и практики управления – 2003. – № 2. – С. 82–85.

Татаркин А. Структурная перестройка промышленности как элемент длинноволнового процесса / А. Татаркин, О. Романова, М. Филатова // Федерализм. – 2000. – № 4 (20). – С. 63–88.

Широкова Г. В. Модели жизненных циклов организаций: теоретический анализ и эмпирические исследования / Г. В. Широкова, О. Ю. Серова // Вестник С.-Петербургского ун-та. – 2006. – Выпуск 8. – С. 3–27. – (Серия "Менеджмент" (1)).

Широкова Г. Особенности формирования жизненных циклов российских компаний (эмпирический анализ) / Г. Широкова, И. Меркурьева, О. Серова // Российский журнал менеджмента. – 2006. – № 4 (3). – С. 3–26.

Яковец Ю. В. Циклы. Кризисы. Прогнозы / Ю. В. Яковец. – М. : Наука, 1999. – 448 с.

Kiriri P. N. Business Planning: A Typology for Small and Medium Enterprise (SME) Life Cycle Stages. Doctoral Dissertation / P. N. Kiriri. – Lismore : Southern Cross University, 2002.

Lester D. A strategic interpretation of organizational life cycle / D. Lester, J. Parnell // Journal of Applied Management and Entrepreneurship. – 1999. – № 5 (1). – Pp. 14–32.

Lesters D. Aligning factors for successful organizational renewal / D. Lester, J. Parnell // The Leadership and Organization Development Journal. – 2002. – № 23 (2). – Pp. 60–67.

Lester D. L. Organizational life cycle: A five-stage empirical scale / D. L. Lester, J. A. Parnell, A. Carraher // International Journal of Organizational Analysis. – 2003. – № 11 (4). – Pp. 339–354.

Masurel E. Life cycle characteristics of small professional service firms / E. Masurel, K. van Montfort // Journal of Small Business Management. – 2006. – № 44 (3). – Pp. 461–473.

Miller D. A longitudinal study of the corporate life cycle. / D. Miller, P. H. Friesen // Management Science. – 1984. – № 30 (10). – Pp. 1161–1183.

Miller D. Learning across the life cycle: Experimentation and performance among the Hollywood studio heads / D. Miller,

J. Shamsie // *Strategic Management Journal*. – 2001. – № 22 (8). – Pp. 725–745.

Smith K. G. Top level management priorities in different stages of the organizational life cycle / K. G. Smith, T. R. Mitchell, C. E. Summer // *Academy of Management Journal*. – 1985. – № 28 (4). – Pp. 799–820.

Smith T. W.. National Pride in Comparative Perspective: 1995/96 and 2003/04 / T. W. Smith, S. Kim // *Int. J. Public Opin. Res.* – March 1, 2006. – № 18(1). – Pp. 127 – 136.

Наукові праці з проблем діагностики кризових станів корпоративних соціально-економічних систем.

Фомин Я. А. Диагностика кризисного состояния предприятия : [учебн. пособие для вузов] / Я. А. Фомин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 349 с.

Ключові слова: кризовий стан підприємства, діагностика, методи діагностики.

Уперше всебічно і повно розглянута одна з найактуальніших проблем сучасного менеджменту – діагностика кризового стану підприємства. Викладено постановка і формалізація завдання, методи розпізнавання, параметричне та непараметричне навчання, оптимальні алгоритми прийняття рішення, одномірне і багатовимірне розпізнавання станів, аналіз динаміки стану підприємства. Розглянуто 30 практичних прикладів діагностики кризового стану конкретних російських підприємств, проведена оцінка гарантованої достовірності діагностики. Для розрахунку ймовірності помилки вперше розроблено алгоритм її обчислення через власні параметри діагностики.

Огляд сучасних досліджень формування сучасного устрою корпоративного сектору економіки відображено у роботі О. Є. Попова [3, с. 105–109]. У розвитку розгляду цих підходів необхідно визначити роботи таких сучасних дослідників:

Лукинов И. И. Эволюция экономических систем / И. И. Лукинов. – М. : ЗАО "Издательство "Экономика", 2002. – 567 с.

Ключові слова: економічні трансформації, глобалізація, циклічна динаміка розвитку суспільства.

Досліджуються економічні трансформації у пост-соціалістичних країнах при становленні капіталістичної економіки. Обґрунтовано підхід до трансформації соціально-економічних систем в умовах глобалізації, циклічної динаміки розвитку суспільства, формалізації підходів до розвитку постіндустріальної моделі розвитку економіки.

Нижегородцев М. Р. Зазеркалье: Технико-экономическая динамика кризисной экономики России. – М. – Кострома, 2002. – 170 с.

Ключові слова: економіка перехідного типу, прогнозування розвитку інноваційних процесів, динаміка економічних процесів.

Розглядаються техніко-економічні проблеми перехідної економіки Росії, в тому числі питання регіональної економічної динаміки, державної науково-технічної політики, світогосподарські аспекти інформаційного виробництва та техніко-економічної безпеки. Значна увага приділяється питанням моделювання техніко-економічної динаміки, прогнозування інноваційних процесів.

Інші наукові праці з проблем формування корпоративного сектору національної економіки:

Дряхлов Н. И. Россия и Германия: Опыт трансформаций. Ин-т соц.-эконом. проблем народонаселения / Н. И. Дряхлов. – М. : Наука, 2004. – 294 с.

Клейнер Г. Б. Мезоэкономика переходного периода: рынки, отрасли, предприятия / Г. Б. Клейнер. – М. : Наука, 2001. – 518 с.

Кушлина В. И. Экономическая трансформация: Цели, направления, динамика / В.И. Кушлина. – М. : Изд-во РАГС, 2001. – 249 с.

Неоднорідність корпоративного сектору економіки, розвиток інтеграційних процесів та формування інтегрованих структур бізнесу було відображено у бібліографічному огляді А. А. Пилипенка [1, с. 88–91], основні напрямки взаємодії корпоративних структур і зовнішнім оточенням були визначені в роботі Л. Г. Шемаєвої [2]. Структурні зміни корпоративного сектору економіки у розвитку представлені у дослідженнях:

Хэнди Ч. Слон и блоха. Будущее крупных корпораций и мелкого бизнеса. The Elephant and the Flea: Looking Backwards to the Future. / Чарльз Хэнди. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 204 с.

Ключові слова: корпорація, малий бізнес, сервісно орієнтовна економіка, економіка знань.

Представлена концепція формування економіки послуг, згідно з якою у сучасному ринковому середовищі можуть успішно конкурувати та взаємодіяти не тільки великомасштабні корпоративні утворення, а й невеликих розмірів компанії, діяльність яких носить інноваційний характер. У книзі робиться прогноз як структурно буде змінено ринковий ландшафт за умов, що споживча цінність втілена у знання і ноу-хау, а не в землю і речі, які можна побачити і перерахувати в умовах упровадження принципів електронної комерції. Подано теоретичний підхід до формування систем управління міжнародними конгломератами.

Інші наукові дослідження структурної організації корпоративного сектору економіки:

Анализ роли интегрированных структур на российских товарных рынках / С. Б. Авдашева, В. П. Балюкевич, А. В. Горбачев и др. ; Бюро экономического анализа. – М. : ТЕИС, 2000. – 302 с.

Драчева Е. Л. Проблемы определения и классификации интегрированных корпоративных структур / Е. Л. Драчева, А. М. Либман // *Менеджмент в России и за рубежом*. – 2001. – № 4. – С. 56–82.

Антикризове управління у корпоративному секторі економіки безпосередньо пов'язано з ефективністю та дієвістю систем корпоративного управління, що визначають можливість реалізації антикризових стратегій, від яких залежить не тільки життєздатність корпоративних систем у довгостроковій перспективі, але й можливість упровадження заходів реактивного управління в кризових умовах господарювання. Узагальнення сучасних наукових поглядів щодо формування систем корпоративного управління представлено у бібліографічному огляді О. Є. Попова [3, с. 107–109]. Дослідженнях формування механізмів узгодження інтересів суб'єктів корпоративних відносин відображено у таких наукових роботах:

Храброва И. А. Корпоративное управление. Вопросы интеграции. Аффилированные лица, организационное проектирование, интеграционная динамика / А. И. Храброва. – М. : Альпина, 2000. – 200 с.

Ключові слова: корпоративне управління, інтегровані бізнес-утворення, організаційне проектування.

Це видання містить фундаментальний аналіз різних сторін розвитку корпоративного управління в Росії. У книзі зібрано різноманітний матеріал, розгляд якого дозволяє створити збалансоване уявлення про сутність інтегрованих бізнес-утворень. Проведено аналіз розповсюдження інтегрованих корпоративних структур з точки зору їх впливу на конкурентне середовище. Представлена концепція афілійованих осіб.

Гераськин М. И. Согласование экономических интересов в корпоративных структурах / М. И. Гераськин. – М. : ИГУ РАН; Анко, 2005. – 293 с.

Ключові слова: корпорація, корпоративне управління, взаємодія економічних агентів, принципи узгодження інтересів.

Монографія присвячена проблемам узгодження економічних інтересів при взаємодії суб'єктів управління у корпораціях. На основі аналізу систем корпорацій та організацій в економіці сучасної Росії сформовані моделі узгодження інтересів взаємодіючих агентів. Виділені загальні методологічні принципи узгодження інтересів, у рамках яких отримано кон-

кретні механізми угоджених взаємодій. Запропоновані алгоритми із вирішення конкретних проблем узгодження внутрішньокорпоративних, міжкорпоративних і міжрегіональних взаємодій, що реалізовані в комп'ютерних програмних комплексах.

Формування стратегій антикризового управління передбачає використання не тільки класичних напрацювань з теорії стратегічного управління та формування класичних стратегій реструктуризації та реорганізації корпоративних систем. Ви-

користовуючи напрацювання з питань стратегічного управління та формування корпоративних стратегій, застосування сценарного підходу (табл. 3), основні стратегії можна підрозділити на два суттєві види: ті, що передбачають формування резервів у корпоративних системах різних видів (тобто пасивну реакцію економічного агента на зміни) та ті, що передбачають проактивну позицію підприємства по відношенню до можливих кризових явищ.

Таблиця 3

Огляд досліджень у сфері стратегічного управління, формування та реалізації корпоративних стратегій

Джерела інформації	Ключові слова	Головні положення	Новизна гіпотез
Зуб А. Т. Стратегический менеджмент: Теория и практика : учебн. пособ. для вузов / А. Т. Зубов. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 415 с.	Стратегічне управління, корпоративні стратегії, антикризові стратегії	Розглянуто базові напрями, завдання і підходи до проектування і здійснення організаційних стратегій, аналізуються антикризові стратегії організації, колекційних підприємств і неприбуткових організацій, основні положення теорії стейкхолдерів як найважливішої складової організаційного оточення, принцип і методи здійснення стратегій. Послідовники: Фазі Л. Курс по стратегическому менеджменту / Л. Фазі, Р. Рэндел; [пер. с англ.]. – М. : Альпина Паблишер, 2002. – 608 с. Круглова Н. Ю. Стратегический менеджмент : учебник для вузов / Н. Ю. Круглова, М. И. Круглов. – М. : Издательство РДЛ, 2003. – 464 с. Грант Р. Современный стратегический анализ. Contemporary Strategy Analysis / Роберт Грант Р. ; пер. с англ. под ред. В. Н. Фунтова. – СПб. : Питер, 2008. – 560 с.	Розглянуті основні положення формування адитивних моделей стратегічного управління корпораціями
Фомина А. В. Реализация стратегий компаний. От простого к сложному / А. В. Фомина, Н. К. Смирнова. – М.: Бегатор-Паблишинг, 2008. – 224 с.	Стратегії, школи стратегічного управління, стратегічні альтернативи	Узагальнені основні підходи до формування корпоративних стратегій, виділені основні школи стратегічного управління і проаналізовано базові роботи засновників шкіль. Доведено, що зміни в компанії обумовлені як випадковими, так і закономірними процесами як всередині організації, так і в навколишньому середовищі. Представлені альтернативні стратегії управління змінами. Послідовники: Сток-мл. Дж. Стратегии, которые работают. Подход BCG / Джордж Сток-мл, Карл Штерн. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2007. – 496 с.	Представлена концепція стратегічного управління змінами в компанії
Осипенко О. В. Российский гринмейл. Стратегия корпоративной обороны / О. В. Осипенко. – М. : ЮРКНИГА, 2006. – 448 с.	Вороже поглинання, корпоративний шантаж, корпоративні конфлікти	У книзі розглядаються теоретичні та практичні питання захисту бізнесу від недружнього поглинання і корпоративного шантажу. Розширено базові положення концепції вирішення корпоративних конфліктів. Дається системна експертна оцінка вразливості бізнесу при підготовці недружнього поглинання. Представлені особливості корпоративних конфліктів за участю спеціалізованого реєстратора, показана тактика протидії гринмейлу при проведенні загальних зборів акціонерів	Запропонована концепція корпоративних альянсів значущих міноритарних акціонерів
Гурков И. Б. Стратегия и структура корпорации / И. Б. Гурков. – М.: Дело, Академия народного хозяйства, 2008. – 288 с.	Інструменти розробки та реалізації корпоративних стратегій	У дослідженні представлено системне бачення інструментів розробки і реалізації корпоративних стратегій та побудови корпоративних структур управління. Відбір інструментів був проведений на основі аналізу досвіду 2700 російських корпорацій. Особливу увагу приділено викладу алгоритмів практичного застосування описаних інструментів	Розроблено комплексний механізм вибору інструментарію розробки та реалізації корпоративних стратегій
Ким У.Чан. Стратегия голубого океана. Blue Ocean Strategy / У.Чан Ким, Рене Моборн. – М. : Гиппо, 2008. – 272 с.	Стратегія, конкуренція, життєздатність компанії	У дослідженні розроблено альтернативу типових стратегій "червоного океану конкуренції", на основі підходу що передбачає створення нової незайнятої ринкової ніши, де конкурентів можна не боятися. Стратегія "блакитного океану" пропонує відмовитися ділити існуючий попит, що найчастіше зменшується, з конкурентами і замість цього створювати свій зростаючий, тим самим відходячи від прямої конкуренції	Представлена оригінальна авторська концепція формування стратегії взаємодії на ринку
Рингланд Дж. Сценарное планирование для разработки бизнес-стратегии. Scenario Planning /Джилл Рингланд. – М. : Диалектика ; Вильямс, 2007. – 560 с.	Сценарії, сценарне планування	Узагальнено досвід планування сценаріїв. Розглянуті основні ефективні інструменти сценарного планування при реалізації корпоративних стратегій. Визначені обмеження при формуванні сценаріїв та розроблено підхід до оцінки вірогідності їх реалізації	Представлено оригінальний сценарний підхід до формування бізнес-стратегій
Теллис Дж. Воля и видение. Как те, кто приходит позже остальных, в итоге управляют рынками / Джерард Теллис и Питер Голдер. – СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2005. – 196 с.	Інноваційні стратегії, життєздатність компанії, фактори успіху на ринку	Ґрунтуючись на багаторічних дослідженнях нових ринків, вивченні історії ринкових лідерів: Microsoft, Intel, Hewlett-Packard, Federal Express, Procter & Gamble та Charles Schwab, визначено п'ять ключових принципів забезпечення довгострокової життєздатності компанії: бачення, наполегливість, інновації, фінансова сміливість й уміле використання активів. Це формує основу теорії, підґрунтям якої є твердження, що кінцевий успіх будь-якої організації не залежить від її першості на ринку	Представлені принципи оригінальної концепції формування стратегій забезпечення життєздатності компанії у довгостроковій перспективі
Константинос К. Маркидес. Все верные решения. Руководство по созданию стратегий прорыва / Константинос К. Маркидес. – СПб. : Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2005. – 248 с.	Стратегічний процес, стратегічне бачення, стратегічна позиція	У роботі стверджується, що суть стратегії бізнесу полягає в тому, що компанії вдається створити і використовувати в своїх інтересах якусь унікальну стратегічну позицію. Таким чином метою є вироблення ідей, які відображають відміну фірми від конкурентів. У дослідженні доводиться необхідність постійних змін стратегій. Розглядається стратегічне мислення як творчий процес, у ході якого дослідження питання з різних позицій виявляється більш продуктивним, ніж простий збір інформації, а експерименти з новими ідеями важливіші, ніж науковий аналіз	Розроблено концепцію безперервного формування унікальних конкурентних стратегічних позицій компанії

Інші наукові праці з проблем формування корпоративних стратегій:

Аакер Девид А. Стратегическое рыночное управление. Бизнес-стратегии для успешного менеджмента / Дэвид А. Аакер. – СПб. : Питер, 2002. – 544 с.

Корпоративный менеджмент: Справочник для профессионалов / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро, Н. Г. Ольдерогге и др. ; [под общ. ред. И. И. Мазура]. – М. : Высшая школа, 2003. – 1077 с.

Маркова В. Д. Стратегический менеджмент / В. Д. Маркова, С. А. Кузнецова. – Новосибирск : Сибирское Соглашение, 2005. – 288 с.

Минцберг Г. Школы стратегий / Г. Минцберг, Б. Альстренд, Дж. Лэмпл. – СПб. : Питер, 2000. – 336 с.

Минцберг Г. Стратегический процесс. Концепции. Проблемы. Решения / Г. Минцберг, Дж. Б. Куинн, С. Гошал. – СПб. : Питер, 2001. – 688 с.

Розкриваючи питання стратегічного антикризового управління необхідно виділити основні підходи щодо реформування корпоративних систем в кризових умовах господарювання, які звичайно пов'язують із стратегіями реорганізації та реструктуризації Бібліографічний опис сучасних наукових досліджень за цим напрямом:

Кондратьев В. В. Реструктуризация управления компаний: 17-модульная программа управления для менеджеров "Управление развитием организации". Модуль 6 / В. В. Кондратьев, В. В. Краснова. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 240 с.

Ключові слова: реструктуризація, сценарії реструктуризації, інституційні процедури реструктуризації.

Представлена концепція реструктуризації системи управління компанією в умовах швидкоплинних змін зовнішнього середовища. Виділяється процес та процедура управління реструктуризацією компанії. Пропонується організаційно-структурний аналіз управління організацією і типові сценарії здійснення її реструктуризації.

Крюков А. Ф. Теоретические основы реструктуризации : учебн. пособ. / А. Ф. Крюков. – Красноярск : Краснояр. гос. ун-т, 2001. – 261 с.

Запропоновано концепцію та основні теоретичні положення реструктуризації організації в кризовому стані. Основний акцент зроблено на кредиторській та дебіторській реструктуризаціях, обґрунтована інвестиційна вартість бізнесу на основі використання методології дисконтування фінансового потоку.

Реструктуризация предприятий и компаний. Справочное пособие / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро и др. ; под ред. И. И. Мазура. – М. : Высшая школа, 2000. – 587 с.

Ключові слова: реструктуризація, реорганізація, стратегія розвитку.

Запропоновано синтетичний міждисциплінарний підхід до реформування підприємств і компаній відповідно до динамічних змін параметрів зовнішнього середовища і цільової стратегії розвитку компанії.

Інші наукові праці з проблем реструктуризації та реорганізації корпоративних систем:

Аистова М. Д. Реструктуризация предприятий: вопросы управления. Стратегии, координация структурных параметров, снижение сопротивления преобразованиям / М. Д. Аистова. – М. : Альпина, 2002. – 258 с.

Выборова Е. Н. Теоретические основы реструктуризации хозяйствующих субъектов / Е. Н. Выборова // Теория и практика реструктуризации предприятий : сборник материала

лов Всероссийской научно-практ. конференции. – Пенза, 2001. – С. 37.

Гохан Патрик А. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний / Патрик А. Гохан ; [пер. с англ.] – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 742 с.

Бойетт Д. Т. Путеводитель по царству мудрости: лучшие идеи мастеров управления / Д. Т. Бойетт, Д. Г. Бойетт ; [пер. с англ.]. – М. : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2001. – 416 с.

Вирішення кризових ситуацій з цих позицій передбачає не тільки використання стандартних технологій реструктуризації та реорганізації компаній. У корпоративному секторі економіки можна виділити два напрями проведення змін при антикризовому управлінні: пов'язані зі зміною структурної цілісності об'єкта управління та збереженням його функціональної стійкості. Це передбачає при реформуванні як визначення та подальше використання прихованих внутрішніх ресурсів корпоративних систем, так і залучення інструментів та механізмів, що дозволяють залучати зовнішні, у тому числі і такі, як злиття та поглинання, аутсорсинг і т. д.

Особливості формування інтеграційних стратегій представлені у бібліографічному огляді А. А. Пилипенка [1]. Необхідно зазначити, що інтеграційні механізми як важелі антикризового управління знаходять своє підтвердження в багатьох наукових дослідженнях. При цьому необхідно зазначити, що у довгостроковому періоді більш жорсткі корпоративні об'єднання визначаються більш життєздатними ніж м'які (крім консорціумів, які утворюються для реалізації спільних проектів на короткострокову перспективу), що доводить неефективність таких форм інтеграційної взаємодії на тривалу перспективу.

Використання реінжинірингу бізнес-процесів як засобу підвищення ефективності функціонування корпоративних систем та підвищення їх просторової стійкості знайшло відображення у таких наукових публікаціях:

Реинжиниринг бизнес-процессов. Полный курс МБА / под ред. проф. Н. М. Абдикеева, проф. Т. П. Данько. – М. : ЭКМОС, 2005. – 581 с.

Ключові слова: бізнес-процес, криза функціонального управління, віртуальна корпорація.

Виділено підхід до симптоматичного аналізу бізнес-процесів організації, їх реінжинірингу з метою отримання максимізації прибутку підприємства. Узагальнено теоретичний і практичний досвід зарубіжних дослідників. Запропоновано принципи менеджменту, що забезпечують безперервність ланцюжків створення вартості та управління знаннями в організаціях. Проведено дослідження побудови віртуальних корпорацій, формування корпоративних стандартів управління. Проаналізовано основні теоретичні підходи до кризи функціонального підходу в управлінні.

Інші наукові праці з проблем реінжинірингу бізнес-процесів корпоративних систем:

Шеер Август-Вильгельм. Моделирование бизнес-процессов / Август-Вильгельм Шеер. – М. : Весть-МетаТехнология, 2000. – 206 с.

Щенников С. Ю. Реинжиниринг бизнес-процессов. Экспертное моделирование, управление, планирование и оценка / С. Ю. Щенников. – М. : Ось-89, 2004. – 288 с.

Репин В. В. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов / В. В. Репин, В. Г. Елиферов. – М. : Стандарты и качество, 2006. – 408 с.

У табл. 4 представлені сучасні зарубіжні наукові дослідження з проблем застосування аутсорсингу як дієвого інструменту підвищення ефективності та конкурентоспроможності компаній й особливого важеля антикризового управління.

Огляд досліджень у сфері використання аутсорсингу при реконструкції корпоративних систем

Джела інформації	Головні положення	Новизна гіпотез
Аксенов Е. Аутсорсинг. 10 заповедей и 21 инструмент / Евгений Аксенов, Игорь Альшутер. – СПб. : Питер, 2009. – 464 с.	Проведено аналіз російського та міжнародного досвіду управління сервісами. Визначені методи прискорення впровадження інновацій у діяльність підприємств, зниження витрат, пов'язаних з експлуатацією та супроводом, усунення проблем управління допоміжними процесами на основі впровадження аутсорсингових процесів. Наведено методику структурування сервісної діяльності та трансформації допоміжних підрозділів на прибутковій бізнеси	Представлена концепція універсального сервісного підходу щодо впровадження аутсорсингу
Бравар Ж. Эффективный аутсорсинг. Понимание, планирование и использование успешных аутсорсинговых отношений. Smarter Outsourcing: An Executive Guide to Understanding, Planning and Exploiting Successful Outsourcing Relationships / Жан-Луи Бравар, Роберт Морган. – М. : Баланс Бизнес Букс, 2007. – 260 с.	Проаналізовано використання аутсорсингу у функціонуванні компанії як інструменту підвищення ефективності її діяльності та визначені його наслідки, наведено можливі катастрофічні загрози його застосування. Розглянуто методичний підхід щодо прийняття рішень про вибір видів діяльності, в яких доцільно застосовувати аутсорсинг з позицій урахування людського фактора та фінансових імперативів бізнесу	Представлена концепція щодо прийняття управлінських рішень про доцільності впровадження аутсорсингових операцій у діяльність підприємства з урахуванням людського та фінансового факторів
Филина Ф. Н. Аутсорсинг бизнес-процессов. Проблемы и решения. / Ф. Н. Филина. – М. : ГроссМедиа, РОСБУХ, 2008. – 208 с.	Розглянуто поняття аутсорсингу, виділено його переваги та недоліки. Визначено відмінні властивості понять "аутсорсинг персоналу" і "оренда персоналу". Досліджено питання правового регулювання, бухгалтерського та податкового обліку аутсорсингових операцій у суб'єктів господарських відносин	Представлена концепція аутсорсингу персоналу підприємства
Хейвуд Дж. Б. Аутсорсинг. В поисках конкурентных преимуществ. The Outsourcing Dilemma. The Search for Competitiveness / Дж. Брайан Хейвуд. – М. : Вильямс, 2004. – 176 с.	Проведено дослідження аутсорсингу як основного фактора забезпечення максимальної конкурентоспроможності сучасного бізнесу. Представлено методичний підхід щодо оцінки його використання порівняно з іншими фінансовими інструментами та управлінськими технологіями, які застосовуються в даний момент або могли б бути впроваджені для покращення конкурентного положення організації. Визначені основні заходи, що спрямовані на підвищення конкурентоспроможності, що відносяться до однієї з двох категорій: внутрішні рішення, які передбачають наявність якогось способу підвищення ефективності діяльності як структурних підрозділів, так і всієї організації в цілому, і різні зовнішні засоби, що передбачають укладення договорів з субпідрядниками	Подана концепція впровадження аутсорсингу як інструменту підвищення конкурентоспроможності підприємства

Наукові дослідження з проблем реалізації окремих інструментів при формуванні стратегій реконструкції управління корпоративних систем:

Грейм Д. К победе через слияние. Как обратить отрицательную консолидацию себе на пользу / Д. Грейм. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 252 с.

Ключові слова: концентрація, злиття та поглинання, крива консолідації.

У книзі представлена концепція, що концентрує увагу топ-менеджерів та акціонерів на галузевій консолідації як на можливості отримання стратегічних переваг у конкурентній боротьбі. Автори узагальнюють результати десятирічного дослідження, що охопило 1 345 злиттів і поглинань. Вони показують неминучість процесу галузевої консолідації та формують принципи, яким він підпорядковується, детально аналізують його стадії і показують, як розробити вигравну стратегію. Запропоновано новий стратегічний інструмент – криву консолідації, що дозволяє керівникам компанії оцінити поточний стан галузі, спрогнозувати її розвиток і вибрати найбільш перспективний напрямок корпоративного зростання.

Детмер У. Теория ограниченный Голдратта. Системный подход к непрерывному совершенствованию / Уильям Детмер; пер. с англ. – М. : Изд-во АНД ПРОЛДЕКТ, 2007. – 435 с.

Ключові слова: теорія пізнання, стратегічні альтернативи, управління змінами.

У роботі представлена концепція глибинних знань які засновані на: розумінні теорії пізнання, знанні варіабельності, розумінні психології, розумінні системи. Виділені основні обмеження розвитку системи. Представлена концепція доводити, що здійснення успішних змін у соціально-економічних системах залежить від можливості зняття обмежень розвитку потенціалу систем.

Бримсон Дж. Процессно-ориентированное бюджетирование. Внедрение нового инструмента управления стоимостью компании. Driving Value Using Activity-Based Budgeting. / Джеймс Бримсон, Джон Антонс, Джей Коллинз. – М. : Вершина, 2007. – 336 с.

Ключові слова: процесно-орієнтовне бюджетування, стратегічні цілі організації.

У книзі детально і системно викладена методологія процесно-орієнтованого бюджетування (ПОБ), що дозволяє організаціям використовувати бюджетування як управлінський інструмент, спрямований на створення вартості. Автори пропонують використовувати разом з ПОБ метод калькуляції витрат, що враховує особливості продукції та послуг. Комбінуючи процесно-орієнтоване бюджетне планування із запропонованим методом калькуляції витрат, організації зможуть скласти план, спрямований на створення вартості, а також отримати інформацію про те, наскільки близько можливості організації збігаються з її стратегічними цілями. Детально розглянуто процес упровадження ПОБ і його взаємодію з традиційною системою бюджетного обліку.

Золотые страницы: лучшие примеры внедрения сбалансированной системы показателей : [сб. статей] / сост. М. Горский, А. Гершун. – М. : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2008. – 416 с.

Ключові слова: збалансована система показників, корпоративна стратегія, управління в умовах кризи.

Це видання є зібранням прикладів ефективного застосування збалансованої системи показників компаніями, що діють у державному та приватному секторах економіки, а також некомерційними організаціями. Наведені матеріали взято з випусків журналу "Balanced Scorecard Report" за різні роки. Книга складається з п'яти розділів відповідно до п'яти принципів організації, орієнтованої на стратегію, які були сформульовані творцями концепції збалансованої системи показників Р. Капланом і Д. Нортеном.

Кристенсен К. Решение проблемы инноваций в бизнесе. Как создать растущий бизнес и успешно поддерживать его рост. *The Innovator's Solution: Creating and Sustaining Successful Growth* / К. Кристенсен, М. Рейнор. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 290 с.

Ключові слова: інновації, підривні проекти, корпоративна стратегія.

На прикладі компаній з різних галузей автори показують, що постійне прибуткове зростання можна забезпечити за рахунок інноваційних "підривних" проектів та зробити процес впровадження інновацій цілком передбачуваним. Щоб досягти успіху при створенні нового зростаючого бізнесу необхідно впровадження ідеї "підривного" продукту в бізнес-план. Його реалізація відбувається відповідно до умов, в яких компанія реалізує свою стратегію.

Інші наукові дослідження з проблем реформування організаційної побудови та управління корпоративних систем:

Икуджиро Н. Компания – создатель знания. Зарождение и развитие инноваций в японских фирмах / Н. Икуджиро, Т. Хиротака ; [пер. с англ.]. – М. : ЗАО "Олимп-Бизнес", 2003. – 384 с.

Ковени М. Стратегический разрыв. Технологии воплощения корпоративной стратегии в жизнь / М. Ковени, Г. Дэнстер, Б. Хартлен, Д. Кинг. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 240 с.

Hamel G. *Leading the Revolution* / G. Hamel. – Boston (Mass.) : Harvard Business School Press, 2000.

Hamel G. *Competing for the Future: Breakthrough Strategies for Seizing Control of Your Industry and Creating Markets of Tomorrow* / G. Hamel, C. K. Prahalad. – Boston : Harvard Business School Press, 1994. – Pp. 197–220.

Prahalad C. K. *Strategy as a field of study: why search for a new paradigm?* / C. K. Prahalad, G. Hamel // *Strategic Management Journal*. – 1994. – № 15 (1). – Pp. 5–16.

The Alchemy of Growth. – London : Orion Business, 1999.

Treacy M. *The Discipline of Market Leaders* / M. Treacy, F. Wiersema. – Reading, Mass. : Addison Wesley, 1995.

Представлені в роботі сучасні дослідження антикризового управління в корпоративному секторі економіки становлять теоретико-методологічне підґрунтя та аналіз практичних наробок упровадження основних методичних підходів щодо передбачення, нейтралізації та подолання кризових явищ. Розглянуті праці провідних закордонних науковців розкривають різноманітні підходи до визначення сутності таких понять, як криза, антикризове управління, стратегії подолання кризових явищ, формують уявлення про досягнення використання розроблених методичних підходів у подоланні криз у корпоративних системах. Антикризове управління з цих позицій видається як синтез, з одного боку, особливого виду антисипативного стратегічного управління підприємством з урахуванням впливів поведінки економічних агентів ділового оточення, а з іншого – реактивного управління подоланням кризових явищ (ситуативного управління), що виникають незалежно від ефективності управління функціонуванням і розвитком суб'єкта господарювання у зв'язку з непередбачуваним характером впливів когнітивного середовища. Крім того, аналіз доцільності використання важелів державної підтримки у разі деструктивних впливів, пов'язаних з незалежними від компаній факторами впливу зовнішнього середовища, формують базис побудови систем антикризового державного регулювання як окремого напрямку наукового дослідження. Таким чином, неоднозначність та багатогранність представлених наукових досліджень доводять необхідність розробки комплексного механізму формування та реалізації корпоративних антикризових стратегій відповідно до особливостей організаційної побудови та існуючої системи управління. Як наслідок, через складність

сучасних корпоративних систем, формування антикризового управління передбачає використання як "класичних" механізмів та стратегій реструктуризації бізнесу, так і формування індивідуальних комплексних рішень щодо їх реформування, використовуючи сучасні управлінські технології та фінансові інструменти стратегічної спрямованості на основі узгодження інтересів основних суб'єктів корпоративного управління, до складу яких у кризових умовах входять і стейкхолдери підприємства.

Узагальнення наукових здобутків дозволяє зробити висновки про зв'язок формування ефективних систем антикризового управління з використанням інтеграційних та дезинтеграційних процесів за допомогою застосування механізмів як жорсткої інтеграції, так і формування м'яких інституційних зв'язків через системи контрактації, що передбачає синхронізацію та десинхронізацію внутрішніх процесів корпоративної системи із зв'язаними суб'єктами ділового оточення залежно від характеру виникнення та перебігу криз. Такий підхід дозволяє підвищувати загальну стійкість корпоративних систем як базових системоутворюючих елементів національної економіки.

Література: 1. Пилипенко А. А. Бібліографічний огляд управління розвитком інтегрованих структур бізнесу; огляд сучасних наукових досліджень / А. А. Пилипенко // *Економіка розвитку*. – 2008. – № 4. – С. 88–100. 2. Шемаєва Л. Г. Бібліографічний огляд сучасних зарубіжних наукових досліджень у сфері управління стратегічною взаємодією підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища / Л. Г. Шемаєва // *Економіка розвитку*. – 2008. – № 3. – С. 61–66. 3. Попов О. Є. Бібліографічний огляд сучасних зарубіжних наукових досліджень у сфері розбудови системи корпоративного управління / О. Є. Попов // *Економіка розвитку*. – 2008. – № 2. – С. 104–111.

*Стаття надійшла до редакції
30.11.2009 р.*